

mgr Joanna Danielewska-Socha
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk Historycznych

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

„Wielonarodowa Dywizja Centralno-Południowa i jej udział w odbudowie Iraku w latach 2003-2008”

napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Waldemara Rezmera

W dniu 3 września 2003 roku Wielonarodowa Dywizja Centralno-Południowa pod polskim dowództwem przejęła odpowiedzialność za centralno-południową strefę stabilizacyjną, wyodrębnioną w Iraku przez siły koalicji. Zadaniem tego związku taktycznego było zapewnienie bezpieczeństwa w strefie odpowiedzialności, a także realizowanie projektów z zakresu odbudowy i modernizacji tego państwa, zarówno w aspekcie kształtowania ustroju politycznego, tworzenia nowych struktur państwowych i organów państwa, jak też szeroko pojętej pomocy dla ludności cywilnej. Zadania te obejmowały zapewnienie stabilności i bezpieczeństwa w strefie odpowiedzialności oraz czynności związane z prowadzeniem szkolenia Irackiego Korpusu Obrony Cywilnej, 8. Dywizji Piechoty Irackiej Armii, Irackiej Policji, Irackiej Straży Granicznej, Straży Pożarnej i Służby Ochrony Obiektów, wspieraniem akcji humanitarnych, zabezpieczeniem dóbr kulturalnych Iraku, realizowaniem projektów z zakresu edukacji, służby zdrowia, budowy i modernizacji kluczowych dla ludności elementów infrastruktury. Działania te były prowadzone przez Dywizję w latach 2003-2008, przy czym w poszczególnych okresach zmianie ulegał nie tylko zasięg strefy odpowiedzialności, lecz także wielkość Dywizji, jej skład narodowościowy, a także charakter prowadzonej misji.

Przedmiotem podjętych badań były działania operacyjne i pozaoperacyjne prowadzone przez Wielonarodową Dywizję Centralno-Południową w Iraku w latach 2003-2008 i ich wpływ na sytuację społeczno-polityczną tego kraju.

Rozprawa doktorska została podzielona na osiem rozdziałów, przyjęty układ pracy miał charakter tematyczny.

W rozdziale I przedstawiona została charakterystyka politycznej, społecznej, religijnej i gospodarczej sytuacji w Iraku w II połowie XX wieku. Pomimo skupienia uwagi na

wydarzeniach związanych z polityką partii Baas i Saddama Husajna w Iraku, retrospekcja ukazana w pracy sięga początku lat 30. XX wieku. Zabieg ten miał na celu ukazanie procesu uniezależniania się Iraku najpierw od dominacji brytyjskiej, potem także od amerykańskiej. Ta szeroka retrospekcja pozwoliła czytelnikowi zrozumieć kontekst społecznego sprzeciwu Irakijczyków, wyrażanego przeciwko ingerencji obcych mocarstw w politykę wewnętrzną ich kraju. Doświadczenia historyczne, obecne w tradycji narodu irackiego, na różnych poziomach, od inteligencji po przekazy ustne przenoszone z pokolenia na pokolenie w odciętych od miejskiego gwaru wsiach i osadach, stały się powodem, dla których amerykańsko-brytyjska interwencja w Iraku, pomimo odsunięcia od władzy dyktatorskich rządów Saddama Husajna, nie została przyjęta życzliwie przez Irakijczyków, widzących w niej kolejny etap procesu przejmowania kontroli nad zasobami naturalnymi ich kraju. Ten czynnik miał decydujący wpływ na fiasko procesu stabilizacji państwa irackiego po zakończeniu operacji Iraqi Freedom.

W rozdziale II przedstawione zostały wydarzenia, które doprowadziły do podjęcia przez Stany Zjednoczone Ameryki decyzji o odsunięciu Saddama Husajna od władzy w Iraku i utworzenia międzynarodowej koalicji do walki z jego reżimem, a także przebieg działań wojennych w Iraku w 2003 roku. Opisane zostały również reakcje społeczności międzynarodowej na politykę amerykańską wobec Iraku, z uwzględnieniem prawnomiędzynarodowych aspektów wojny. W rozdziale tym przedstawiona została odpowiedź na pytanie, jakie powody skłoniły Amerykę do rozpoczęcia wojny.

Rozdział III pracy zawiera informacje dotyczące genezy, celów i struktury Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej. W tej części pracy przedstawione zostały również zadania, do wykonania których Dywizja została powołana. Analiza objęła lata 2003-2008, a więc okres od momentu utworzenia tego związku taktycznego do jego rozwiązania. Przedstawione zostały zmiany struktury i składu Dywizji, a także zmiany zasięgu terytorialnego strefy stabilizacyjnej, nad którą Dywizja sprawowała kontrolę. Proces ten ukazany został w kontekście przemian zachodzących zarówno w polityce państw, których kontyngenty wojskowe współtworzyły wraz z Polskim Kontyngentem Wojskowym Wielonarodową Dywizję, jak też i zmieniającej się sytuacji w samym Iraku, przede wszystkim w sferze politycznej i bezpieczeństwa.

W IV części pracy przedstawione zostały koncepcje budowy demokratycznych instytucji państwowych w Iraku i ich realizacja, a także wpływ, jaki na tą budowę wywarły siły okupacyjne. Powyższe badania ukazały, iż w społeczeństwie irackim brak było ugruntowanych tradycji sprzyjających ustrojowi demokratycznemu, zaś wprowadzane zmiany instytucjonalne,

narzucane mieszkańcom Iraku przez siły koalicji, za pośrednictwem cywilnego administratora Iraku Paula Bremera oraz Tymczasowej Władzy Koalicyjnej, osadzone zostały na bardzo kruchych podstawach. Różnice historyczne i kulturowe pomiędzy Irakiem a krajami Zachodu, występujące w społeczeństwie irackim silne podziały etniczne i religijne, a przede wszystkim fakt siłowego narzucenia zmian instytucjonalnych doprowadził do sytuacji, w której oficjalne instytucje państwowe miały tylko fasadowy charakter, nie odzwierciedlały faktycznego dążenia społeczeństwa do implementacji wprowadzonych rozwiązań.

Pomimo oparcia rozwiązań instytucjonalnych, wprowadzonych w Iraku, na niestabilnych podstawach, Wielonarodowa Dywizja Centralno-Południowa, w swojej strefie odpowiedzialności, dołożyła wszelkich starań, by wesprzeć nowo tworzone instytucje państwowe. Znalazło to wyraz w budowie i szkoleniu Irackiego Korpusu Obrony Cywilnej, Nowej Irackiej Armii, Irackiej Policji, Irackiej Straży Granicznej, Straży Pożarnej i Służby Ochrony Obiektów. Pomimo trudności związanych ze sformowaniem, rotacją, wyposażeniem, zaprowiantowaniem i zapewnieniem stabilnego i terminowego wynagrodzenia dla wyżej wymienionych służb, Wielonarodowa Dywizja Centralno-Południowa współuczestniczyła z sukcesem w realizacji szeregu projektów, mających na celu budowę od podstaw formacji, które zdolne były w przewidzianym planem okresie przejąć odpowiedzialność za bezpieczeństwo mieszkańców centralno-południowej strefy stabilizacyjnej. Niewątpliwym atutem sił Wielonarodowej Dywizji było wysoko oceniane merytoryczne przygotowanie do nałożonych na nią zadań, stworzenie przez dowódcę i sztab skutecznych mechanizmów nadzoru i kontroli nad procesem powstania i szkolenia Irackich Sił Bezpieczeństwa, umiejętność budowania pozytywnego wizerunku własnych wojsk wśród Irakijczyków, współpraca z lokalnymi władzami i szejkami. Wyżej wymienione aspekty działań Wielonarodowej Dywizji zostały omówione w V rozdziale dysertacji.

Kluczowe znaczenie dla procesu odbudowy państwa irackiego miało zapewnienie jego mieszkańcom warunków bezpiecznego i stabilnego rozwoju. W rozdziale VI pracy omówiłam główne zagrożenia dla bezpieczeństwa w centralno-południowej strefie stabilizacyjnej, jak również działania wojsk Wielonarodowej Dywizji związane bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa w strefie, takie jak patrolowanie, utrzymanie punktów kontrolnych, zbieranie informacji, rozminowywanie terenu, ochrona miejsc kultu religijnego podczas świąt religijnych, operacje typu „okrążanie i przeszukiwanie”, mające na celu wyeliminowanie osób zagrażających bezpieczeństwu żołnierzy oraz mieszkańców Iraku, operacje chirurgiczne, wykonywane często we współdziałaniu z siłami amerykańskimi i brytyjskimi.

Ostatnim, ujętym w pracy, zakresem zadań Wielonarodowej Dywizji, związanym bezpośrednio z procesem odbudowy państwa irackiego i poprawy warunków życia jego mieszkańców, były działania Grupy Współpracy Cywilno-Wojskowej, działania związane z ochroną i rewitalizacją irackich dóbr kultury oraz zaangażowanie żołnierzy Dywizji w pomoc humanitarną. Wszystkie te sfery działalności, oprócz niezaprzeczalnych korzyści dla ludności i państwa irackiego, niosły za sobą również szereg kontrowersji, jak choćby oskarżenia dotyczące przyjmowania łapówek przez żołnierzy od przedsiębiorców irackich realizujących projekty z zakresu odbudowy infrastruktury, fakt zniszczenia starożytnych ruin Babilonu wskutek umiejscowienia na ich terenie wojskowej bazy Alpha.

Podsumowanie badań ujęte zostało w rozdziale VIII. W części tej ukazany został bilans udziału sił Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej w misji stabilizacyjnej w Iraku na przykładzie Polskiego Kontyngentu Wojskowego, jako najliczniejszego i wchodzącego w skład Dywizji od początku do końca jej istnienia. Dokonano również oceny, na ile trwale i skuteczne były działania Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej, poprzez przedstawienie rozwoju sytuacji społeczno-politycznej w tym kraju po wycofaniu się z jego terytorium zarówno sił Wielonarodowej Dywizji, jak też, w późniejszym okresie, wojsk brytyjskich i amerykańskich.

Na podstawie analizy zarówno materiałów źródłowych, jak i dostępnej literatury przedmiotu, a także po przeprowadzeniu badań metodą empiryczną, stwierdzić można, iż Wielonarodowa Dywizja Centralno-Południowa wniosła znaczący wkład w proces odbudowy państwa irackiego, zniszczonego wskutek zaniedbań i celowych działań reżimu Saddama Husajna, a także w wyniku prowadzenia działań zbrojnych podczas operacji Iraq Freedom. Wkład ten należy rozpatrywać biorąc pod uwagę liczne ograniczenia: przestrzenne – ograniczenie działania Dywizji do centralno-południowej strefy stabilizacyjnej; czasowe – żołnierze pełnili służbę w określonym czasie (lata 2003-2008), finansowe – żołnierze dysponowali określonymi środkami finansowymi na realizację projektów ze sfer określanych przez Amerykanów jako kluczowe, kulturowe i polityczne – rozumiane jako wewnętrzne spory w łonie lokalnych władz irackich, irackich grup społecznych, narodowościowych i religijnych, które utrudniały realizację poszczególnych projektów i znacząco wpływały na destabilizację sytuacji w kraju. Analiza znaczenia wkładu żołnierzy Wielonarodowej Dywizji w proces odbudowy Iraku została więc przeprowadzona z uwzględnieniem wyżej wymienionych ograniczeń, jako kluczowych dla zasięgu i skali procesu odbudowy. Dokonując oceny działań Wielonarodowej Dywizji konieczne było również zdefiniowanie pojęcia „odbudowa”. Z jednej

strony bowiem koncepcja odbudowy, prezentowana publicznie przez administrację George'a W. Busha oznaczała wprowadzenie w Iraku ustroju demokratycznego na wzór państw Zachodnich, wraz z instytucjami i organami stanowiącymi podstawę tego ustroju, z drugiej zaś strony przez „odbudowę” możemy rozumieć szereg zmian i modernizacji, mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców Iraku, takich jak odbudowa placówek edukacyjnych, służby zdrowia, podstawowej infrastruktury energetycznej, wodociągowej, nawadniającej, a także działania ukierunkowane na osiągnięcie efektów psychospołecznych, takich jak aktywizacja zawodowa kobiet czy aktywizacja polityczna społeczeństwa. Pomimo, iż wprowadzanie przemian politycznych i ustroju demokratycznego w Iraku nie zakończyło się sukcesem sił koalicji, żołnierze Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej wnieśli niekwestionowany wkład w proces bieżącej odbudowy centralno-południowej strefy stabilizacyjnej w Iraku, poprzez realizację szeregu projektów, dzięki którym nie tylko codzienność, lecz przyszłość i sposób myślenia mieszkańców Iraku uległ zmianie. Elektryfikacja małych miejscowości, zapewnienie ludności dostępu do bieżącej wody oznaczało nie tylko polepszenie ich warunków sanitarnych, ale też zwiększyło możliwości edukacyjne dzieci i młodzieży, zmniejszyło zakres nierówności społecznych pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi, zapewniło dostęp do nowych technologii. W czasie trwania misji w Iraku żołnierze wyszkolili i przygotowali do działania około 31 tysięcy żołnierzy, policjantów i strażników granicznych z Irackich Sił Bezpieczeństwa. W zakresie polepszenia warunków życia miejscowej ludności zrealizowali ponad 3 tysiące projektów o łącznej wartości prawie 172 mln dolarów. W zakresie poprawy bezpieczeństwa ludności zniszczono 3,6 mln groźnych niewybuchów i pozostałości z wojny. Żołnierze udzielili pomocy medycznej 10 tysiącom Irakijczyków. W ramach pomocy humanitarnej rozdano około 4 ton leków i materiałów opatrunkowych. Biorąc pod uwagę fakt, iż wyznacznikiem rozwoju społeczeństw nie jest poziom osiągany przez jego elity, lecz poziom osiągany przez najuboższe grupy społeczne, to działania, których znaczenia nie sposób deprecjonować.

MA Joanna Danielewska-Socha

Nicolaus Copernicus University in Toruń

Faculty of the Historical Sciences

Summary of the doctoral dissertation

„Multinational Division Central-South and its participation in the reconstruction of Iraq in 2003-2008”

written under the supervision of prof. dr. hab. Waldemar Rezmer

On September 3, 2003, the Multinational Division Central-South under Polish command took over responsibility for the central-southern stabilization area established in Iraq by coalition forces. The task of this tactical association was to ensure security in the area of responsibility, as well as to implement projects related to the reconstruction and modernization of this country, both in terms of shaping the political system, creating new state structures and state bodies, as well as broadly understood assistance for the civilian population. These tasks included ensuring stability and security in the area of responsibility and activities related to conducting training of the Iraqi Civil Defense Corps, the 8th Infantry Division of the Iraqi Army, the Iraqi Police, the Iraqi Border Guard, the Fire Department and the Facilities Protection Service, supporting humanitarian actions, and securing Iraq's cultural heritage, implementing projects in the field of education, health care, construction and modernization of key infrastructure elements for the population. These activities were carried out by the Division in the years 2003-2008, and in particular periods not only the scope of the area of responsibility changed, but also the size of the Division, its national composition, and the nature of the mission.

The subject of the research was operational and non-operational activities conducted by the Multinational Division Central-South in Iraq in 2003-2008 and their impact on the socio-political situation of this country.

The doctoral dissertation was divided into eight chapters, and the adopted structure of thesis was thematic.

Chapter I presents the characteristics of the political, social, religious and economic situation in Iraq in the second half of the 20th century. Despite focusing on events related to the policy of the Baath Party and Saddam Hussein in Iraq, the retrospection shown in the work dates back to the early 1930s. This move was intended to show the process of Iraq becoming independent, first from British domination, and then also from American one. This broad

retrospective allowed the reader to understand the context of Iraqi public opposition expressed against the interference of foreign powers in their country's internal politics. Historical experiences, present in the tradition of the Iraqi nation, at various levels, from the intelligentsia to oral traditions passed down from generation to generation in villages and settlements cut off from the bustle of the city, became the reason why the American-British intervention in Iraq, despite the removal from power Saddam Hussein's rule was not welcomed by the Iraqis, who saw it as another stage in the process of taking control over their country's natural resources. This factor had a decisive impact on the failure of the stabilization process of the Iraqi state after the end of Operation Iraqi Freedom.

Chapter II presents the events that led to the United States of America's decision to remove Saddam Hussein from power in Iraq and create an international coalition to fight his regime, as well as the course of hostilities in Iraq in 2003. The reactions of the international community to American policy towards Iraq are also described, taking into account the international legal aspects of the war. This chapter presents the answer to the question of what reasons prompted America to start the war.

Chapter III of the dissertation contains information on the origins, goals and structure of the Multinational Division Central-South. This part of the thesis also presents the tasks for which the Division was established. The analysis covered the years 2003-2008, the period from the creation of this detachment to its dissolution. Changes in the structure and composition of the Division were presented, as well as changes in the territorial scope of the stabilization area over which the Division exercised control. This process was shown in the context of changes taking place both in the policies of the countries whose military contingents co-created the Multinational Division including the Polish Military Contingent, as well as the changing situation in Iraq itself, primarily in the political and security spheres.

The fourth part of the dissertation presents the concepts of building democratic state institutions in Iraq and their implementation, as well as the impact that the occupation forces had on this construction. The above research showed that in Iraqi society there were no well-established traditions conducive to a democratic system, and the institutional changes introduced, imposed on the inhabitants of Iraq by the coalition forces, through the civilian administrator of Iraq, Paul Bremer, and the Coalition Provisional Authority, were based on very fragile foundations. Historical and cultural differences between Iraq and Western countries, strong ethnic and religious divisions in Iraqi society, and, above all, the forceful imposition of institutional changes led to a situation in which official state institutions had only a facade character and did not reflect the actual desire of society to implement the introduced solutions.

Despite the institutional solutions introduced in Iraq being based on unstable foundations, the Multinational Division Central-South, in its area of responsibility, made every effort to support the newly created state institutions. This was reflected in the creation and training of the Iraqi Civil Defense Corps, the New Iraqi Army, the Iraqi Police, the Iraqi Border Guard, the Fire Department and the Facility Protection Service. Despite the difficulties related to the formation, rotation, equipment, provision and ensuring stable and timely remuneration for the above-mentioned services, the Multinational Division Central-South successfully participated in the implementation of a number of projects aimed at building formations that were able to take responsibility for the safety of people in the central-southern area of responsibility. The undoubted advantage of the Multinational Division's forces was the highly appreciated substantive preparation for the tasks assigned to it, the creation by the commander and headquarters of effective mechanisms for supervision and control over the process of establishing and training the Iraqi Security Forces, the ability to build a positive image of one's own soldiers among Iraqis, cooperation with local authorities and sheikhs. The above-mentioned aspects of the activities of the Multinational Division were discussed in Chapter V of the dissertation.

Providing its inhabitants with conditions for safe and stable development was of key importance for the process of rebuilding the Iraqi state. In Chapter VI of the thesis, I discussed the main threats to security in the central-southern area of responsibility, as well as the activities of the soldiers of the Multinational Division directly related to ensuring security in the area, such as patrolling, maintaining checkpoints, collecting information, demining the area, protecting places during religious holidays, "cordon and search" operations aimed at eliminating people threatening the safety of soldiers and Iraqi people, and offensive military operations, performed in cooperation with American and British forces.

The last scope of tasks of the Multinational Division included in the dissertation, directly related to the process of rebuilding the Iraqi state and improving the living conditions of its inhabitants, were the activities of the Civil-Military Cooperation Group, activities related to the protection and revitalization of Iraqi cultural heritage and the involvement of the Division's soldiers in humanitarian aid. All these spheres of activity, apart from undeniable benefits for the people and the Iraqi state, also brought with them a number of controversies, such as accusations of soldiers accepting bribes from Iraqi entrepreneurs implementing infrastructure reconstruction projects or the fact that the ancient ruins of Babylon were destroyed due to the location of a military Camp Alpha.

A summary of the research is included in Chapter VIII. This part presents the balance of the participation of the forces of the Multinational Division Central-South in the stabilization mission in Iraq on the example of the Polish Military Contingent, as the largest one and part of the Division from the beginning to the end of its activity. An assessment was also made of how durable and effective the activities of the Multinational Division Central-South were by presenting the development of the socio-political situation in this country after the withdrawal from its territory of both the forces of the Multinational Division and, later, British and American troops.

Based on the analysis of both source materials and available literature on the subject, as well as after conducting empirical research, it can be concluded that the Multinational Division Central-South made a significant contribution to the process of rebuilding the Iraqi state, destroyed as a result of the negligence and deliberate actions of Saddam Hussein's regime, and also as a result of military actions during Operation Iraqi Freedom. This contribution should be considered taking into account numerous limitations: spatial - limiting the Division's operations to the central-southern area of responsibility; temporal - soldiers served in a precise period of time (2003-2008), financial - soldiers had finite financial resources at their disposal to implement projects in areas defined by the Americans as key, cultural and political - understood as internal disputes within the local Iraqi authorities and Iraqi social groups, national and religious, which hindered the implementation of individual projects and significantly destabilized the situation in the country. Therefore, the analysis of the importance of the contribution of the soldiers of the Multinational Division to the reconstruction process in Iraq was carried out taking into account the above-mentioned limitations, which are crucial for the scope and scale of the reconstruction process. When assessing the activities of the Multinational Division, it was also necessary to define the concept of "reconstruction". On the one hand, the concept of reconstruction, presented publicly by the George W. Bush administration, meant the introduction of a democratic system in Iraq modeled on Western countries, along with the institutions and bodies constituting the basis of this system, and on the other hand, "reconstruction" can be understood as a number of changes and modernization, aimed at improving the living conditions of Iraqi people, such as the reconstruction of educational institutions, health care, basic energy infrastructure, water supply and irrigation infrastructure, as well as activities aimed at achieving psychosocial effects, such as professional activation of women or political activation of society. Although the introduction of political changes and a democratic system in Iraq was not a success for the coalition forces, the soldiers of the Multinational Division Central-South made an unquestionable contribution to the process of

ongoing reconstruction of the central-southern area of responsibility in Iraq, through the implementation of a number of projects, thanks to which not only everyday life, but the future and the way of thinking of the people of Iraq have changed. Electrifying small towns and providing people with access to running water meant not only improving their sanitary conditions, but also increased the educational opportunities of children and young people, reduced the scope of social inequalities between urban and rural areas, and provided access to new technologies. During the mission in Iraq, soldiers trained and prepared approximately 31,000 soldiers, policemen and border guards from the Iraqi Security Forces. They have implemented over 3,000 projects with a total value of almost USD 172 million to improve the living conditions of the local inhabitants. In order to improve people safety, 3.6 million dangerous unexploded bomb and war remnants were destroyed. Soldiers provided medical assistance to 10,000 Iraqis. Approximately 4 tons of medicines and dressing materials were distributed as part of humanitarian aid. Taking into account the fact that the determinant of the development of societies is not the level achieved by its elites, but the level achieved by the poorest social groups, these are activities whose importance cannot be underestimated.

Davidson Jodie Joanne